

5. Юрчинська Г., Бахвалова А. Особливості психологічного здоров'я студентів у процесі адаптації до навчання в умовах повномасштабної війни. *Ukrainian psychological journal*. 2023. № 2. С. 108–115. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2033637> (дата звернення: 27.09.2024).
6. Anxiety management strategies. Beyond Blue. URL: <https://www.beyondblue.org.au/mental-health/anxiety/treatments-for-anxiety/anxiety-management-strategies> (date of access: 26.09.2024).
7. Cherry K. What is cognitive behavioral therapy (CBT) and how does it work?. *verywellmind*. URL: <https://www.verywellmind.com/what-is-cognitive-behavior-therapy-2795747> (date of access: 26.09.2024).
8. Psychological resilience during wartime. *allstarsit*. URL: <https://www.allstarsit.com/blog/psychological-resilience-during-wartime> (date of access: 28.09.2024).

СУПЕРВІЗІЙНІ МОДЕЛІ В ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Каменщук Тетяна Дмитрівна

ORCID ID: 0000-0002-6231-8749

старший науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами УНМЦ практичної психології

та соціальної роботи НАПН України,

кандидат педагогічних наук

Україна

Актуальність теми, розробка її у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. В Україні у рамках інноваційної міжгалузевої

програми ЮНІСЕФ «Розбудова миру, освіта та адвокація» проведено низку досліджень і розроблено напрями діяльності з розбудови миру в галузі освіти, які є актуальними для українських умов. Мета розбудови миру через освіту – зміцнювати життєстійкість, соціальну згуртованість і безпеку людини в умовах конфліктів, зокрема в країнах, яким загрожує конфлікт або які потерпають і відновлюються від нього [6, С.5].

Пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення РФ на територію України, російсько-українська війна, що триває з 2014 р., негативно вплинули на психічне здоров'я як маленьких українців, так і дорослих. У кожного відбулися негативні психологічні зміни: порушились увага, сприйняття, пам'ять, збільшилась кількість негативних емоцій та станів, ін. [2]. Наявність цих проблем поставили перед державою нові виклики, зокрема в галузі освіти.

Першими, хто надає психологічну підтримку та допомогу дітям у складних ситуаціях є педагоги та психологи, при цьому ці фахівці також потребують постійної психологічної підтримки, щоб мати певні внутрішні та професійні ресурси. Зарубіжний і український досвід свідчить, що ефективними формами роботи у цьому напрямку є організація та проведення супервізії та інтервізії для вчителів і психологів в закладах освіти.

Найбільше наукових досліджень щодо використання супервізії як форми діяльності фахівців, що надають психологічну підтримку, проведено зарубіжними науковцями А. Гесс, А. Бейнбріджа, Д. Вестергаарта, Г. Денієн, Л. Кессела, Г. Рейда та ін. Серед вітчизняних сучасних науковців цією темою займалися С. Богданов а, О. Залеська, В. Чернобровкіна та ін. Про моделі супервізії знаходимо в працях Астремської І.В.

Протягом останніх кількох років значні наукові дослідження у напрямку соціально-психологічної реабілітації учасників освітнього процесу в Україні в постковідний період проводять науковці Українського

науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи (В.Г. Панок, І.І. Ткачук, Р.А. Мороз, Д.Д. Романовська, Т.Д. Каменщук, В.О.Предко та ін.), реалізуючи проєкт "Постковідна соціально-психологічна реабілітація учасників освітнього процесу в діяльності працівників психологічної служби", реєстраційний номер 2021.01/0198 за грантової підтримки Національного фонду досліджень України [1, 2, 3, 4, 5]. На другому етапі роботи над проєктом фахівцями розроблено дві програми підвищення кваліфікації для практичних психологів з методики партнерської супервізії (інтервізії) та навчання методикам і технологіям постковідної соціально-психологічної реабілітації учасників освітнього процесу [7], що сприяє розширенню пізнавальних можливостей серед освітян.

Мета статті полягає в описі та розкритті змісту поняття «супервізія», моделі супервізії та рекомендації щодо впровадження практики супервізії в освітніх закладах.

Виклад основного матеріалу. Супервізія, як діяльність, є важливою частиною професії практичного психолога, що являє собою інтерактивний діалог та співпрацю двох осіб – супервізора та супервізованого фахівця щодо професійної ситуації та діяльності останнього з метою підвищення ефективності її виконання. В зарубіжній літературі з соціальної роботи супервізія визначається, як одна з необхідних компетентностей професіоналізму педагогічного працівника.

Супервізія – основний засіб, за допомогою якого супервізор полегшує роботу працівників, індивідуально й колективно, та сприяє підвищенню стандартів роботи.

Супервізія – це в першу чергу психологічна підтримка працівників через обговорення їхніх труднощів, проблем, які мали місце в роботі з учасниками освітнього процесу, а також пошук шляхів їх розв’язання.

Предметом супервізії має бути вся усвідомлена діяльність працівника, його щоденна практика, поточні результати, успіхи та досягнення.

Найчастіше супервізія сприймається як спостереження більш досвідченішого колеги за менш досвідченим, обговорення сильних та слабких сторін, виправлення помилок, що виникають у процесі роботи. Така система професійної підтримки спеціалістів може відбуватися у вигляді визначеної моделі.

Модель супервізії – це системний образ дій або метод, за допомогою якого проводиться супервізія. Знання про наявні моделі і уміння в них працювати – є основою навчання супервізора.

Різноманіття поширених класифікацій супервізорських моделей походить від переважаючого запиту або проблеми. Для прикладу, окремі автори пропонують: розвиваючу, клінічну та специфічно-орієнтовану модель (Г. Леддік); психодинамічну модель, модель розвитку умінь, модель сімейної терапії, модель розвитку (Вісконсінський тренінговий проект з клінічної супервізії (Friedlander & Ward). Модель розвитку за К.Столтенбергом. Модель К.Лонганбілла, Е.Харді і Дж.Делворса. Модель для практики [1].

Найбільш поширеними у застосуванні практичними психологами є специфічно-орієнтовані моделі, що включають психодинамічну, поведінкову модель, модель, спрямовану на рішення, а також Роджеріанську модель. Фахівці, що працюють у цій моделі, вважають, що кращим видом супервізії буде той, котрий орієнтований на аналіз практики саме того виду консультування, що вони використовують. Наприклад, психодинамічна модель розглядає супервізію як терапевтичний процес. Позитивний результат гарантований за умови, що фокус супервізії буде спрямований на внутрішні психологічні процеси і міжособистісну динаміку супервізованого у відносинах з клієнтом, колегами, супервізором і значимими іншими особами.

Основна мета супервізора, що працює в психодинамічній моделі, полягає не в тому, щоб розвинути навички, а в тому, щоб підвищити здатність супервізованого до вислуховування колег з досвідом шляхом поліпшення його динамічного усвідомлення інформації. Зміни в підсвідомості і міжособистісній динаміці супервізованого дозволяють динаміці стати ефективним інструментом консультативного процесу.

Враховуючи наявність різних шляхів вирішення індивідуальних проблем можна підтвердити, що існують кілька моделей супервізій. Тому, узагальнення результатів наукового пошуку дає змогу дійти наступних висновків:

- 1) супервізія, як форма роботи практичного психолога, необхідна для уникнення професійного вигорання, негативних психологічних змін та ефективного здійснення соціально-психологічної реабілітації учасників освітнього процесу;
- 2) кожен фахівець в майбутньому обере найефективнішу для себе модель супервізії, при цьому має набути досвіду шляхом опробування кількох моделей супервізій;
- 3) в широкому розумінні, практика супервізії в сучасних закладах освіти має впроваджуватися, як окремий напрямок роботи, включеного в педагогічне навантаження психолога, педагога, з визначеним часом для її проходження/проведення, її частотою та тривалістю;
- 4) є необхідним впровадити обов'язкову для проходження практику супервізії психолога не лише на рівні колективу освітнього закладу, в якому працює, а й проходження супервізії в інших освітніх закладах такого ж рівня освіти та у профільних установах.

Список використаної літератури

1. Астремська І. В. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі : навчальний посібник / І. В. Астремська. – Миколаїв : Вид-во

- ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 396 с.
2. Каменщук Т. Д., Романовська Д. Д. Сучасні технології підтримки психічного здоров'я здобувачів освіти в умовах пандемії. *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realta domestiche : Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della I Conferenza scientifica e pratica internazionale (T.2), Bologna, May 14, 2021. Bologna-Vinnitsia : Associazione Italiana di Storia Urbana& Piattaforma scientifica europea, 2021. Pp. 96–99.*
 3. Мороз Р. А. Супервізійні та балінтовські групи як засіб емоційного відреагування педагогічних працівників в період пандемії COVID-19 // Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 25-26 червня 2021 р.
 4. Панок В. Г. Напрями медико-психологічної допомоги населенню в часи війни. Тези./ Актуальні проблеми клінічної та технологічної медицини. Збірник наукових праць за загальною редакцією Заслуженого лікаря України, професора О.А. Панченка. 2023. Київ. КВІЦ. 242 с. DOI: <https://doi.org/10.30837/978-617-697-162-7>
 5. Пезешкіан Н. У пошуках сенсу. Психотерапія маленькими кроками. Харків. Макросвіт. 2020. 320 с.
 6. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості / стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. /Вид. 2-ге, доп., виправ. / заг. ред.: Чернобровкін В. М., Панок В. Г. Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2021. 282 с.:
 7. Сайт Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України. URL: <https://psyua.com.ua/>